

**UNIVERSITATEA „NICOLAE TITULESCU”
FACULTATEA DE DREPT**

TEZĂ DE DOCTORAT

**ALTERNATIVELE DETENȚIUNII ÎN
DREPTUL PENAL ROMÂN**

Rezumat

**Coordonator științific:
Prof. Univ. Dr. VASILE DOBRINOIU**

**Doctorand:
ANGHEL IRINA GABRIELA**

București 2010

Cuprins:

CAPITOLUL I	Noțiuni generale privind alternativele detențiunii
SECȚIUNEA I	Apariția și evoluția conceptului alternativelor detențiunii
SECȚIUNEA II	Noțiunea și caracterizarea alternativelor detențiunii
SECȚIUNEA III	Avantajele alternativelor detențiunii față de pedepsele privative de libertate
CAPITOLUL II	Alternativele detențiunii în dreptul penal român
Subcapitolul I	Alternativele detențiunii aplicate cu ocazia pronunțării hotărârii de condamnare
SECȚIUNEA I	Suspendarea condiționată a executării pedepsei
§1.	<i>Scurt istoric al instituției suspendării condiționate a executării pedepsei</i>
1.1.	Evoluția instituției suspendării condiționate a executării pedepsei în legislația penală a țării noastre
§2.	<i>Noțiunea și natura juridică a suspendării condiționate a executării pedepsei</i>
§3.	<i>Condițiile de aplicare ale suspendării condiționate a executării pedepsei</i>
3.1.	Considerații generale
3.2.	Condiția cu privire la pedeapsa aplicată
3.3.	Condiția cu privire la persoana infractorului
3.4.	Aprecierea instanței că scopul pedepsei poate fi atins fără executarea acesteia
3.5.	Limita suspendării condiționate a executării pedepsei
§4.	<i>Termenul de încercare</i>
4.1.	Noțiune
4.2.	Structura termenului de încercare
4.3.	Calcularea termenului de încercare
§5.	<i>Efectele suspendării condiționate a executării pedepsei</i>
5.1.	Efectele imediate
5.2.	Efecte definitive
§6.	<i>Revocarea suspendării condiționate a executării pedepsei</i>
6.1.	Revocarea obligatorie
6.2.	Revocarea facultativă
§7.	<i>Anularea suspendării condiționate a executării pedepsei</i>
7.1.	Noțiune
7.2.	Condiții necesare pentru a se putea dispune anularea suspendării condiționate
7.3.	Efectele anulării suspendării condiționate
§8.	<i>Cazuri speciale de suspendare condiționată a executării pedepsei</i>
8.1.	Cazul reglementat de art. 86 ⁹ alin. (4) C.pen.

- 8.2. Cazul infracțiunii de abandon de familie [art. 305 alin. (4) C.pen.]
- §9. ***Suspendarea condiționată a executării pedepsei aplicate minorului***
- SECȚIUNEA II** ***Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere***
- §1. ***Introducerea instituției suspendării executării pedepsei sub supraveghere în dreptul penal român și evoluția acesteia***
- §2. ***Noțiunea și caracterizarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere***
- §3. ***Condițiile de aplicare a suspendării executării pedepsei sub supraveghere***
 - 3.1. Condiții cu privire la pedeapsa aplicată
 - 3.2. Condiții cu privire la persoana făptuitorului
 - 3.3. Aprecierea instanței că scopul pedepsei poate fi atins fără executarea acesteia
- §4. ***Termenul de încercare***
- §5. ***Măsurile de supraveghere și obligațiile condamnatului***
 - 5.1. Măsurile de supraveghere
 - 5.2. Obligațiile condamnatului
 - 5.3. Executarea măsurilor de supraveghere și a obligațiilor impuse de instanță
- §6. ***Efectele suspendării executării pedepsei sub supraveghere***
 - 6.1. Efectele provizorii
 - 6.2. Efectele definitive
- §7. ***Revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere***
 - 7.1. Revocarea obligatorie
 - 7.2. Revocarea facultativă
- §8. ***Anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere***
- §9. ***Cazuri speciale de suspendare a executării pedepsei sub supraveghere***
- §10. ***Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere sau sub control aplicată minorului***
- SECȚIUNEA III** ***Executarea pedepsei la locul de muncă***
- §1. ***Noțiunea și natura juridică a instituției pedepsei la locul de muncă***
- §2. ***Condiții de aplicare ale executării pedepsei la locul de muncă***
 - 2.1. Pedeapsa aplicată
 - 2.2. Persoana condamnatului
 - 2.3. Acordul scris al unității în care urmează să presteze condamnatul munca
 - 2.4. Aprecierea instanței că sunt suficiente temeiuri ca scopul pedepsei să fie atins fără privare de libertate
- §3. ***Modul de executare a pedepsei la locul de muncă***
- §4. ***Revocarea executării pedepsei la locul de muncă***
 - 4.1. Revocarea obligatorie
 - 4.2. Revocarea facultativă

§5.	<i>Anularea executării pedepsei la locul de muncă</i>
§6.	<i>Încetarea executării pedepsei la locul de muncă</i>
SECȚIUNEA IV	Amenda penală ca sancțiune penală alternativă
§1.	Noțiune și caracterizare
§2.	Limitele generale și speciale ale amenzii penale
§3.	Criterii de individualizare a pedepsei amenzii
§4.	Înlocuirea pedepsei amenzii pentru persoana fizică
§5.	Modul de executare a pedepsei amenzii
§6.	Amenda penală ca sancțiune alternativă în noul Cod penal
<u>Subcapitolul II</u>	Alternativele detențiunii ce pot fi aplicate cu ocazia executării unei pedepse privativă de libertate
SECȚIUNEA I	Liberarea condiționată
§1.	<i>Noțiune și caracterizare</i>
§2.	<i>Condițiile cerute de lege pentru acordarea liberării condiționate</i>
2.1.	Condițiile privitoare la fracțiunile de pedeapsă
2.1.1.	Fracțiunile în cazul infracțiunilor intenționate
2.1.2.	Fracțiunile în cazul infracțiunilor din culpă
2.1.3.	Fracțiunile de pedeapsă în unele cazuri speciale
2.1.3.1.	Cazul condamnaților care nu au fost sau nu mai sunt folosiți la muncă
2.1.3.2.	Cazul condamnaților minori și al condamnaților vârstnici
2.2.	Condițiile privitoare la comportarea condamnatului
2.2.1.	Buna comportare a condamnatului și dovezile temeinice de îndreptare
§3.	<i>Procedura liberării condiționate</i>
§4.	<i>Efectele liberării condiționate</i>
4.1.	Efectele imediate
4.2.	Efectele definitive
§5.	<i>Revocarea liberării condiționate</i>
5.1	Revocarea facultativă a liberării condiționate
5.2	Revocarea obligatorie a liberării condiționate
§6.	<i>Liberarea condiționată în cazul detențiunii pe viață</i>
§7.	<i>Liberarea condiționată prevăzută în noul Cod penal</i>
SECȚIUNEA II	Grațierea
§1.	Noțiune și caracterizare
§2.	Clasificare
§3.	Obiectul grațierii
§4.	Efectele grațierii
SECȚIUNEA III	Amnistia postcondamnatorie
§1.	Noțiune și caracterizare
§2.	Felurile amnistiei
§3.	Efectele amnistiei postcondamnatorie

SECȚIUNEA IV Alte alternative ale detențiunii prevăzute în noul Cod penal

- §1. **Renunțarea la aplicarea pedepsei**
 - 1.1. Condițiile de aplicare
 - 1.2. Efectele renunțării la aplicarea pedepsei
- §2. **Amânarea aplicării pedepsei**
 - 2.1. Condițiile de aplicare
 - 2.2. Termenul de supraveghere
 - 2.3. Măsurile de supraveghere și obligațiile
 - 2.4. Revocarea amânării aplicării pedepsei
 - 2.5. Anularea amânării aplicării pedepsei
 - 2.6. Efectele amânării aplicării pedepsei

SECȚIUNEA V Măsurile educative neprivative de libertate aplicabile minorilor prevăzute de noul Cod penal

- §1. Aspecte generale
- §2. Stagiul de formare civică
- §3. Supravegherea
- §4. Consemnarea la sfârșit de săptămână
- §5. Asistarea zilnică

CAPITOLUL III Instituția probațiunii

SECȚIUNEA I. Noțiunea și necesitatea probațiunii

- §1. *Noțiunea de probațiune*
- §2. *Necesitatea și rațiunea politico-penală a probațiunii*

SECȚIUNEA II Reglementarea instituției probațiunii în dreptul penal român

- §1. *Procesul de reglementare a probațiunii în sistemul de drept român*
- §2. *Argumente pentru aplicarea probațiunii în România*
- §3. *Cadrul juridic actual*
 - 3.1. *Atribuțiile Serviciilor de probațiune*
 - 3.1.1. Întocmirea referatului de evaluare
 - 3.1.2. Atribuțiile de supraveghere
 - 3.1.3. Activitatea de asistență și consiliere
 - 3.2. *Organizarea și funcționarea Serviciilor de probațiune*
- §4. **Critica sistemului de probațiune românesc**

SECȚIUNEA III Sancțiuni combinate

- §1. Combinarea pedepsei cu închisoarea cu o sancțiune neprivativă de libertate
- §2. Combinarea sacțiunilor neprivative

SECȚIUNEA IV Dificultăți în aplicarea alternativelor detențiunii

- §1. Factorii care afectează folosirea de către instanțe a alternativelor detențiunii

SECȚIUNEA V Acceptabilitatea alternativelor detențiunii

- §1. Rolul grupurilor profesionale
- §2. Opinia publică și funcția represivă a pedepsei

CAPITOLUL IV **Alternativele detențiunii în dreptul penal comparat**

SECȚIUNEA I

Sancțiunile penale alternative la detenție și măsurile comunitare din perspectiva prevederilor internaționale

- §1. *Declarația Universală a Drepturilor Omului și Pactul Internațional cu Privire la Drepturile Civile și Politice*
- §2. *Regulile de la Beijing – Rezoluția 40/33 din 1985 – Ansamblul regulilor minime ale Națiunilor Unite cu privire la administrarea justiției pentru minori*
- §3. *Regulile de la Tokyo - Regulile minimale ale Națiunilor Unite pentru elaborarea măsurilor neprivative de libertate*
- §4. *Ghidul de la Riyadh – Rezoluția 45/112 din 1990 – Principiile Națiunilor Unite pentru prevenirea delincvenței juvenile*
- §5. *Recomandarea nr. R (92) 16 a Comitetului de miniștri către statele membre referitoare la Regulile Europene cu privire la sancțiunile și măsurile comunitare*
- §6. *Recomandarea Consiliului Europei R (97) 12 privind personalul ce asigură executarea măsurilor și sancțiunilor*
- §7. *Recomandarea Rec (2000)22 privind îmbunătățirea implementării Regulilor Europene cu privire la Sancțiunile și Măsurile Comunitare*

SECȚIUNEA II

Alternativele detențiunii în legislația altor țări

Statele Unite ale Americii	Anglia și Țara Galilor
Franța	Olanda
Danemarca	Republica Cehă
Italia	Spania
Portugalia	Finlanda
Irlanda	Norvegia
Luxemburg	Estonia

CAPITOLUL V **Concluzii și propuneri de lege ferenda**

Bibliografie

Actualitatea temei cercetate se justifică atât prin umanizarea și personalizarea pedepsei, de modificările intervenite în filozofia sistemelor penale, care au stat la originea politicilor și măsurilor legislative de penalizare, a integrării infractorilor, victimelor și comunității în soluționarea conflictului generat de săvârșirea infracțiunii, cât și prin dezbaterile și căutările provocate de adoptarea unui *nou cod penal* român, care trebuie să țină seama de tendințele europene și mondiale în materie penală.

Scopul principal al acestei teze constă în realizarea unor cercetări științifice complexe și multilaterale ale legislației și elaborărilor teoretice și practice în domeniul alternativelor detențiunii în dreptul penal român, cât și în alte țări de peste hotare, studierea esenței și conținutului acestor măsuri, relevarea tendințelor pozitive și negative ale evoluției ideilor inovatoare în sfera dată, generalizarea practicii aplicării lor și elaborarea unor propuneri concrete în vederea sporirii eficacității sale, precum și perfecționării politicii juridico-penale a României.

Atingerea acestui scop a determinat trasarea și realizarea următoarelor obiective:

- analiza apariției procesului de geneză și evoluție a alternativelor detențiunii penitenciare în legislația autohtonă și a altor state;
- definirea și caracterizarea alternativelor detențiunii;
- prezentare avantajelor alternativelor detențiunii față de pedepsele privative de libertate;
- studierea teoriei și practicii aplicării alternativelor detențiunii penitenciare în România și în țările de peste hotare, relevarea avantajelor și lacunelor apărute în cadrul acestora;
- formularea în temeiul rezultatelor investigației a unor propuneri și recomandări concrete, menite să asigure funcționarea eficientă a alternativelor detențiunii penitenciare în România.

Sprijinul metodologic și teoretico-științific al lucrării. În cercetarea privind alternativele detențiunii în dreptul penal român am avut în vedere evoluția legislativă, în special prevederile Codului penal în vigoare și ale noului Cod penal adoptat prin Legea nr. 286/2009¹. Am efectuat această cercetare ghidându-mă după studiile teoretice relevante din domeniu, după tendințele prezente în alte legislații penale, dar și după orientările recente ale jurisprudenței.

Gradul amplu de studiere a temei m-a determinat să trec în revistă principalii autori români și străini preocupați de anumite aspecte ale alternativelor detențiunii ale căror lucrări au servit drept suport teoretico-științific pentru studiul de față.

Inovația științifică a tezei rezidă în faptul că, ea constituie o cercetare pluridisciplinară a instituției sancțiunilor neprivative de libertate ca alternative la executarea pedepselor în regim de detenție, subiect prea puțin cercetat în România. Am analizat din punct de vedere teoretic, doctrinar, practic, social și de drept comparat

¹ Publicată în M.Of., Partea I nr. 510 din 24 iulie 2009 ce urmează a intra în vigoare conform art. 446 alin. 1 din noul C.pen. la data care va fi stabilită în Legea pentru punerea în aplicare a acestuia

sanctiunile penale ce pot fi dispuse în cadrul dreptului penal român și care nu presupun o privare de libertate.

De asemenea, am analizat nu numai evoluția, noțiunea și avantajele alternativelor detențiunii ci și alternativele executării pedepsei în regim de detenție în dreptul penal român cu distincție între cele aplicate cu ocazia pronunțării hotărârii de condamnare (suspendarea condiționată a executării pedepsei, suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, executarea pedepsei la locul de muncă, amenda penală ca sancțiune penală alternativă), cele ce pot fi aplicate ca alternativă a executării unei pedepse privativă de libertate ulterior condamnării (liberarea condiționată, grațierea, amnistia postcondamnatorie), cele prevăzute în **noul cod penal** (renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei), și măsurile neprivative de libertate aplicabile minorilor prevăzute de noul Cod penal (stagiul de formare civică, supravegherea, consemnarea la sfârșit de săptămână, asistarea zilnică).

Toate instituțiile prevăzute în codul penal în vigoare au fost însoțite de aprecieri privind aspectele de practică judiciară, de propuneri de lege ferenda și de o prezentare a modificărilor aduse de noul Cod penal.

Teza este structurată în cinci capitole ce conțin nouăsprezece secțiuni, concluzii, propuneri de lege ferenda și referințe bibliografice.

Expunerea conținutului lucrării.

Capitolul I, intitulat „**Noțiuni generale privind alternativele detențiunii**”, are un caracter introductiv și include trei secțiuni.

În prima secțiune, „**Apariția și evoluția conceptului alternativelor detențiunii**”, am efectuat o cercetare a genezei și dezvoltării sancțiunilor neprivative de libertate alternative la pedeapsa închisorii pe fondul evoluției ideilor științifice cu privire la infraționalitate și pedeapsă.

Infraționalitatea nu constituie un simplu aspect constant al vieții noastre cotidiene, ci este o problemă serioasă a societății, pentru a cărei rezolvare s-au propus numeroase soluții. În aceste condiții, problema alternativelor detențiunii a devenit, în ultimii ani, o chestiune ce suscită un interes considerabil atât la nivel național cât și internațional. Ceea ce nu este întotdeauna cunoscut este faptul că acestea au o istorie destul de lungă.

Cea mai reușită sistematizare a evoluției sistemelor de pedeapsă este cea efectuată de către francezul J.Pradel² care a acordat, la elaborarea ei, o atenție deosebită evoluției alternativelor detențiunii, ceea ce are relevanță pentru prezenta teză.

Prima etapă este cea a pedepselor corporale și se finalizează în sec. al XVIII-lea.³

² J.Pradel, Droit penal comparé, édition Dalloz, Paris, 1995, p. 569

³ J.Pradel, Droit penal comparé, op.cit, p. 569

Cea de a doua etapă a evoluției alternativelor care începe odată cu secolul al XIX-lea este cea a privațiunii de libertate.⁴

Însă, la sfârșitul secolului XIX-lea, sub lovirile reprezentanților pozitivismului, apare o a treia fază în care, fără ca privațiunea de libertate să dispară, sunt create două tehnici noi de tratare: probațiunea în lumea anglo-saxonă (suspendarea pronunțării pedepsei) și suspendarea franco-belgiană a executării pedepsei.⁵

Astfel, la sfârșitul secolului al XIX-lea, în legislațiile penale ale mai multor state europene și nord-americane apar primele măsuri de substituție a detențiunii, iar în teoria dreptului penal se naște conceptul de alternative a detențiunii.

Cea de a patra etapă a dezvoltării unor măsuri neprivative de libertate ca alternative la executarea pedepselor în regim de detenție începe cu mijlocul secolului XX.

O continuă preocupare a existat în cazul ideii de reducere a încrederii în pedeapsa cu închisoarea în vederea substituirii ei cu sancțiuni alternative neprivative. În anii de după cel de-al doilea război mondial, această problemă a trezit un interes considerabil din partea Națiunilor Unite și a Consiliului Europei. În legătură cu acest fapt ar trebui notat faptul că un raport important asupra alternativelor penale ale închisorii a fost publicat de Consiliul Europei⁶.

Ambele organizații au recomandat activ statelor membre adoptarea unor legislații care să prevadă suspendarea ori suspendarea condiționată a sentinței, sau probațiunea ca alternative la pedeapsa închisorii. Ca notă particulară, probațiunea, care se pune în aplicare în Anglia de un serviciu probațional înalt calificat, în strânsă colaborare cu instanțele, a devenit sancțiunea cea mai recomandată și mai studiată. Nu trebuie uitat însă, că odată ce prosperitatea postbelică s-a făcut simțită, amenda penală a căpătat în calitate sa de alternativă neprivativă o importanță din ce în ce mai mare.

O analiză temeinică și critică a soluțiilor propuse pentru problemele de natură criminală cu care se confruntă societatea modernă, a fost efectuată cu prilejul Seminarului European asupra Alternativelor la Pedeapsa cu Închisoarea, desfășurat la Helsinki, în perioada 26-28 septembrie 1987, în organizarea Institutului Helsinki pentru Prevenirea și Controlul Criminalității (HEUNI).

Nu numai documentele, declarațiile adoptate cu prilejul unor congrese sau seminare internaționale ori literatura de specialitate tangentă la aceste probleme, ci și, practica juridico-penală în sine, constituie punctele de plecare, repere de care trebuie să se țină seama în cadrul eforturilor de reducere treptată a fenomenului infracțional.

În a doua secțiune, „**Noțiunea și caracterizarea alternativelor detențiunii**” am încercat stabilirea noțiunii și caracteristicilor alternativelor detențiunii.

⁴ *J. Pradel*, *Droit penal comparé*, op.cit., p. 569

⁵ *J. Pradel*, *Droit penal comparé*, op.cit., p. 569

⁶ Council of Europe – “Les mesures alternatives à l’emprisonnement”, report presented to the seventh Conference of Directors of Prison Administration, by *W. Rentzmann & J.P. Robert*, Council of Europe Strasbourg, 1986

Determinarea noțiunii de alternative ale detențiunii va clarifica și facilita atât înțelegerea din punct de vedere juridic, a acestora cât și eficiența lor.

Astfel, prin alternative ale detențiunii înțelegem acele măsuri de individualizare a executării pedepsei privative de libertate, prevăzute de lege, pronunțate de instanțele judecătorești prin care se oferă condamnatului posibilitatea să execute pedeapsa aplicată, în libertate, în mijlocul comunității. Măsurile neprivative de libertate ca alternative la executarea pedepsei în regim de detenție, reprezintă instituții de drept penal relativ noi, menite să substituie pedeapsa închisorii ca sancțiune tradițională a reacției societății față de infractori.

Măsurile neprivative de libertate ca alternative la executarea pedepsei în regim de detenție *se caracterizează* prin aceea că împrumută unele din aspectele generale ale sancțiunilor penale, capătând astfel caracterul unor sancțiuni penale alternative. În acest sens pledează următoarele aspecte:

- sunt o consecință inevitabilă a răspunderii penale;
- se supun principiului legalității, ceea ce înseamnă că autoritatea de a institui și aplica sancțiunile penale alternative trebuie să fie conferite prin lege, deoarece ele sunt într-o continuă evoluție, urmărindu-se umanizarea pedepselor și asigurarea unor sancțiuni adecvate, nu este exclusă efectuarea unor experimente anterior reglementării prin lege;
- existența unor prevederi legale privind eventualele consecințe ale nerespectării instrucțiunilor. Recurgerea la încarcerare nu este automată, iar procedura revocării trebuie supusă unui dublu grad de jurisdicție (fond, recurs);
- nu trebuie să aibă o durată nedeterminată;
- impunerea sau executarea unei sancțiuni penale alternative la executarea pedepsei în regim de detenție trebuie să țină cont, pe de o parte, de apărarea ordinii legale în societate și, pe de o parte, de efortul de a asigura reintegrarea infractorului. Ea trebuie să fie proporțională cu infracțiunea săvârșită și să permit o abordare individuală, având în vedere situația personală a infractorului, și anume caracteristicile personale, familiale, materiale și împrejurările sociale, precum și cazierul judiciar;
- sancțiunile penale alternative nu trebuie să contravină drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, chiar dacă au un caracter dureros, conferit de restricțiile impuse asupra libertății personale și de controalele desfășurate;
- sancțiunile penale alternative fac necesară cooperarea și consimțământul infractorului. În lipsa unui simț al responsabilității sporite în societate, dublat de cultivarea responsabilității față de victimele infracțiunii, menținerea în comunitate a infractorului este inefficientă.
- pentru aplicarea acestor sancțiuni se impune constatarea unei fapte prevăzută de legea penală, care prezintă pericol public și care este săvârșită cu vinovăție;
- sunt măsuri de constrângere specifice pe care le atrage săvârșirea faptelor interzise de legea penală și care funcționează ca mijloc de restabilire a ordinii de drept încălcate și de realizare a scopului reglementării juridice a relațiilor de apărare socială;

- sancțiunile sunt prevăzute în normele penale;
- sunt o alternativă la detenția în penitenciar.

Rezultă din cele mai sus expuse, că *alternativele detențiunii sunt substituenți ai pedepsei închisorii, dați de instanța de judecată cu ocazia aplicării unor sancțiuni, având drept scop menținerea infractorului în comunitate, prin limitarea unor drepturi și libertăți în paralel cu exercitarea unui control din partea unor servicii specializate.*

Cele mai cunoscute măsuri alternative la detențiune, întâlnite în diferite sisteme de drept, sunt următoarele: *probațiunea; amenda; munca în folosul comunității; suspendarea condiționată a executării pedepsei aplicate persoanei fizice; suspendarea executării pedepsei sub supraveghere aplicate persoanei fizice; suspendarea executării pedepsei sub supraveghere cu obligația condamnatului de a efectua o muncă în folosul comunității; amânarea aplicării pedepsei pentru persoana fizică; semidetenția (de tip italian sau francez); detențiunea la sfârșit de săptămână (modelul portughez sau spaniol).*

În secțiunea a treia, „**Avantajele alternativelor detențiunii față de pedepsele privative de libertate**” am prezentat principalele avantaje ale alternativelor detențiunii față de privarea de libertate cât și problemele pe care le ridică executarea pedepsei în regim de detenție, astfel argumentându-se importanța alternativelor acestei pedepse.

Plecând de la ideea că scopul pedepsei nu este de a chinui și a lovi o ființă sensibilă, nici de a desființa o infracțiune care a fost săvârșită⁷, s-au dezvoltat o serie de teorii care pledau pentru alternativele non-privative, toate având ca punct comun critica pedepsei detențiunii.

Detenția penitenciară în realitatea și efectele ei vizibile a fost denunțată chiar, ca marele eșec al justiției penale⁸ fiindcă:

- nu diminuează rata infracționalității;
- provoacă recidivă;
- nu poate să nu izbutească să producă delincvenți (abuz de putere);
- favorizează organizarea unui mediu de delincvenți, solidari între ei, ierarhizați, gata pentru tot felul de complicități viitoare;
- condițiile care-i așteaptă la ieșirea din închisoare pe deținuții eliberați îi condamnă în mod fatal la recidivă;
- fabrică delincvenți în mod indirect lăsând pradă mizeriei familia deținutului.

Dinamica alternativelor la contactul cu sistemul formal al justiției penale și la privarea de libertate trebuie însă apreciată în funcție de contextele social culturale și schimbările la nivelul ideologiilor și al politicilor generale de guvernare.

Într-o analiză realizată sub egida Națiunilor Unite de Institutul pentru Cercetarea și Prevenirea Infracțiunilor, J.Klaus⁹ propunea patru argumente în favoarea probațiunii și a măsurilor comunitare:

⁷ Cesare Beccaria – Despre infracțiuni și pedepse, op.cit., pag. 40

⁸ Michel Foucault, A supraveghere și a pedepsei. Nașterea închisorii, Ed. Humanitas, București, p. 386

- măsurile comunitare sunt mult mai potrivite pentru anumite tipuri de infracțiuni și infractori;
- deoarece evită privarea de libertate și încarcerarea, aceste măsuri sunt centrate pe reintegrarea în comunitate și reabilitare, fiind, din aceste motive, mult mai umane;
- sunt, în general, mai puțin costisitoare decât sancțiunile privative de libertate;
- prin descreșterea numărului de condamnați din închisori se evită supraaglomerarea acestora și se îmbunătățește calitatea programelor educative în care sunt integrați cei care rămân în detenție.

Recomandările făcute guvernelor de Raportul recent al Națiunilor Unite asupra Alternativelor la privarea de libertate (UNODOC) identifică două motive esențiale pentru care măsurile comunitare sunt alternative mai eficiente în comparație cu privarea de libertate: „Privarea de libertate încalcă în mod inevitabil cel puțin unele Drepturi ale omului și este foarte scumpă. Adevărul este că mare parte din obiectivele sale pot fi realizate cu mai multă eficiență, cu alte mijloace. Alternativele la privarea de libertate încalcă în mai mică măsură drepturile omului și sunt mai ieftine. Evaluate pe baza standardelor drepturilor omului și a cheltuielilor implicate, argumentele împotriva încarcerării sunt foarte puternice.”¹⁰

În final, afirmăm că, fără a avea pretenția de a fi epuizat aici toate argumentele ce pledează în favoarea alternativelor detențiunii, nu putem a nu remarca că acestea se cer imperios adoptate și dezvoltate, în condițiile în care expansiunea infracționalității pare a sfida din ce în ce mai mult eforturile autorității publice de a o stăpâni, iar autoritățile par a sfida din ce în ce mai curent, eforturile doctrinei și programele de prevenire preconizate de aceasta, mulțumindu-se în a consolida liniștite represiunea penală.

Capitolul II, intitulat „**Alternativele detențiunii în dreptul penal român**” este compus din 2 subcapitole și 9 secțiuni. În cadrul acestui capitol au fost analizate alternativele executării pedepsei în regim de detenție în dreptul penal român.

Astfel, în cadrul primului subcapitol sunt analizate **alternativele detențiunii aplicate cu ocazia pronunțării hotărârii de condamnare** cum ar fi: suspendarea condiționată a executării pedepsei, suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, executarea pedepsei la locul de muncă și amenda penală ca sancțiune penală alternativă. Toate aceste instituții prevăzute în codul penal au fost însoțite de aprecieri privind aspectele de practică judiciară de propuneri de lege ferenda și de o prezentare a modificărilor aduse de noul Cod penal.

⁹ Klaus J.F., Handbook for Probation Services. Guidelines for Probation Practitioners and Managers, United Nations Publications, No. 60, Rome, London, 1998

¹⁰ UNODOC, Handbook of basic principles and promising practices On Alternatives to Imprisonment, UNODOC, Criminal Justice Handbook Series, United Nations, 2007

În prima secțiune a acestui subcapitol este examinată instituția **suspendării condiționate a executării pedepsei**, cu referiri la istoricul, evoluția, noțiunea, natura juridică, condițiile de aplicare, termenul de încercare, efectele, revocarea, anularea, cazurile speciale ale acestei instituții, problemele teoretice și practice la care acestea dau naștere cât și modalitatea de aplicare a acestei instituții minorilor infractori.

Instituția suspendării condiționate a executării pedepsei, păstrând concepția franco-belgiană în forma inițială, este prevăzută, cu unele mici modificări, în Codul penal în vigoare din 01 ianuariei 1969.¹¹ Măsura este cuprinsă în capitolul V intitulat „Individualizarea pedepselor”, în secțiunea III, în dispozițiile art. 81-86 C.pen., care prevăd condițiile în care poate fi dispusă, efectele imediate și definitive pe care suspendarea le produce, precum și consecințele nerespectării condițiilor sub care este acordată suspendarea executării.

De la intrarea în vigoare a codului penal actual și până în prezent, reglementarea instituției suspendării a suferit unele modificări în ceea ce privește condițiile de acordare ale acesteia aduse prin: *Legea nr. 104/1992*¹², *Legea nr. 140/1996*¹³, *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 207/2000*¹⁴, *Legea nr. 278 din 2006*¹⁵.

De asemenea, se impune a menționa că întrucât între suspendarea condiționată a executării pedepsei și suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, există un paralelism, legiuitorul nu a mai prevăzut în **noul Cod penal**, adoptat prin *Legea nr. 286/2009*, instituția suspendării condiționate a executării pedepsei.

Cu privire la natura juridică a suspendării condiționate a executării pedepsei majoritatea autorilor consideră că suspendarea condiționată a executării pedepsei constituie un mijloc de individualizare a pedepsei.¹⁶

¹¹ Publicat în Buletinul Oficial nr. 79 bis din 21 iunie 1968

¹² *Legea nr. 104 din 22 septembrie 1992 pentru modificarea și completarea Codului penal, a Codului de procedură penală și a altor legi, precum și pentru abrogarea Legii nr. 59/1968 și a Decretului nr. 218/1977, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 244 din 1 octombrie 1992*

¹³ Publicată în M.Of. nr. 289 din 14 noiembrie 1996

¹⁴ Publicată în M. Of., Partea I nr. 594 din 22 noiembrie 2000

¹⁵ Publicată în M. Of., Partea I nr. 601 din 12 iulie 2006

¹⁶ *V. Dongoroz, S. Kahane., I. Oancea, I. Fodor, N. Iliescu, C. Bulai, R. Stănoiu, V. Roșca*, „Explicații teoretice ale Codului penal român partea generală”, op.cit., p. 176; *Șt. Daneș, V. Papadopol*, Individualizarea judiciară a pedepselor, op.cit., p. 299; *Justin Grigoraș*, Suspendarea condiționată a executării pedepsei reglementată în noul Cod penal”, R.R.D. nr. 2/1969, p.3-4; *Teodor Vasiliu, George Antoniu, Ștefan Daneș, Gheorghe Dărăngă, Dumitriu Lucinescu, Vasile Papadopol, Doru Pavel, Dumitru Popescu, Virgil Rămureanu*, Codul penal al R.S.R. Comentat și adnotat I: Partea generală, op.cit., p. 470; *Iancu Mândru*, Amnistia și grațierea, Ed. All 1998, p. 442; *Radu Lupașcu*, Din nou despre grațierea și suspendarea condiționată a executării pedepsei” Revista Dreptul nr. 7/2001, p.179; *E. Maier*, Nota (2) la decizia penală nr. 332/23.04.1980 a T.J. Prahova, R.R.D. nr. 7/1981, p. 50-51; *V. Dobrinoiu și colab*, Drept penal – partea generală, Ed. Didactică și pedagogică, București 1971, p. 498, *I. Oancea*, Drept penal, partea generală, Ed. Didactică și pedagogică, Buc. 1971, p. 435; *A. Ungureanu*, Drept penal roman – partea generală, Ed. Lumina Lex 1995, p. 323, *Cristian Mitrache*, Suspendarea executării pedepsei, Ed. Universul Juridic, București 2008, p. 75, *Mihai Adrian Hotca*, Codul penal – comentarii și explicații, Ed. C.H. Beck București 2007, p. 723, *I.C. Morar*, Suspendarea condiționată a executării pedepsei, Ed. Lumina Lex București 2002, p. 35

Suspendarea condiționată a executării pedepsei este aplicată tuturor infractorilor persoane fizice, nu însă și persoanelor juridice. Această măsură de individualizare a executării pedepsei este o formă de reeducare a infractorului ce poate fi dispusă în toate cazurile în care sunt realizate condițiile legale.

Apreciem că, suspendarea condiționată a executării pedepsei se caracterizează ca o sancțiune penală alternativă la pedeapsa închisorii, ce face parte din cadrul măsurilor de individualizare judiciară a pedepsei, alături de suspendarea executării pedepsei sub supraveghere și executarea pedepsei la locul de muncă.

Secțiunea II este consacrată analizei instituției **suspendării executării pedepsei sub supraveghere** cu referiri la introducerea acestei instituții în dreptul penal român, evoluția, noțiunea, caracterizarea, condițiile de aplicare, termenul de încercare, efectele, revocarea, anularea, cazurile speciale ale acestei instituții, măsurile de supraveghere, obligațiile condamnatului, problemele teoretice și practice la care acestea dau naștere și modificările aduse acestei instituții prin adoptarea noului Cod penal.

Instituția suspendării executării pedepsei sub supraveghere a fost introdusă prin Legea nr. 104/1992¹⁷ și a fost inspirată după modelul francez din anul 1958, al suspendării cu punere la încercare.¹⁸ Întreaga reglementare a fost introdusă în Titlul III Capitolul 5 Secțiunea III¹, de la art.86¹ până la art. 86⁶ C.pen.

De la reglementarea inițială din anul 1992 și până în prezent, instituția suspendării executării pedepsei sub supraveghere a suferit o serie de modificări aduse prin: *Legea nr. 140/1996, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 207/2000, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 456/2001*¹⁹, *Legea nr. 278/2006*.

Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere este o măsură de individualizare juridică a pedepsei închisorii. După cum reiese și din denumire, suspendarea executării pedepsei sub supraveghere este o formă specifică de suspendare condiționată a executării pedepsei, care implică supunerea condamnatului, pe durata termenului de încercare, unor măsuri de supraveghere speciale și cerința de a respecta anumite obligații stabilite de instanța de judecată, pe baza legii.²⁰

¹⁷ Introducerea instituției suspendării executării pedepsei sub supraveghere, s-a făcut prin art. 1 pct. 8 din Legea nr. 104/1992 pentru modificarea Codului penal, a Codului de procedură penală și a altor legi, precum și pentru aprobarea Legii nr. 59/1968 și a Decretului nr. 218/1977, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 244 din 01.10.1992

¹⁸ În concepția codului penal francez, suspendarea executării cu punere la încercare presupune patru categorii de dispoziții de reglementare, și anume:

- a) dispoziții privind condițiile în care se poate dispune această măsură;
- b) dispoziții privind activitatea judecătorului specializat însărcinat numai cu supravegherea infractorilor cărora li s-a acordat suspendarea executării cu punere la încercare;
- c) dispoziții ce cuprind măsurile ce trebuie executate de infractor pe perioada de încercare;
- d) mijloacele prin care se ajunge la realizarea acestor măsuri și personalul care ajută pe judecător în această problemă

¹⁹ Publicată în Monitorul Oficial nr. 410 din 25.07.2001

²⁰ C. Bulai, Bogdan N. Bulai, Manual de drept penal Partea generală, op.cit., p. 565

Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere se deosebește de suspendarea condiționată a executării pedepsei prin condițiile în care poate fi acordată și prin măsurile de supraveghere și obligațiile impuse condamnatului pe parcursul termenului de încercare, care este, de asemenea, mai lung decât în cazul suspendării simple.

Reglementarea acestei instituții în dreptul nostru penal în anul 1992 a deschis calea reglementării și la noi a instituției probațiunii într-un sens mult mai apropiat de ceea ce reprezintă aceasta în sistemele de drept cu tradiție în această materie.

Instituția suspendării executării pedepsei sub supraveghere este reglementată și în *noul Cod penal*²¹, însă diferit, în cadrul dispozițiilor art. 91-98 C.pen.

În secțiunea III este examinată instituția **executării pedepsei la locul de muncă** cu referiri atât la noțiunea, natura juridică, condițiile de aplicare, modul de executare, revocarea, anularea, încetarea executării pedepsei la locul de muncă, cât și la problemele teoretice și practice la care acestea dau naștere.

Ca natură juridică, executarea pedepsei la locul de muncă este un mijloc de individualizare a executării pedepsei închisorii și totodată un substitutiv al executării pedepsei închisorii constând dintr-un ansamblu de elemente coercitive prin intermediul cărora pedeapsa aplicată urmează să-și exercite funcțiile și să-și atingă scopul.²²

Instituția executării pedepsei la locul de muncă, specifică dreptului penal român, a fost introdusă pentru prima dată în legislația noastră penală prin Legea nr.6/1973²³, sub denumirea de „muncă corecțională”.

Executarea pedepsei la locul de muncă s-a dovedit benefică prin evitarea privațiunii de libertate pentru un număr de condamnați la pedeapsa închisorii și prin descongestionarea penitenciarelor și reducerea cheltuielilor de întreținere a acestora.

După înlăturarea regimului totalitar și mai ales ca urmare a reorganizării fostelor unități economice socialiste, a desființării cooperativelor agricole de producție, a privatizării societăților comerciale și a înființării de numeroase întreprinderi particulare, restrângându-se astfel câmpul de aplicare al instituției examinate, s-a impus necesitatea modificării ei. Modificare ce a avut loc prin Legea nr. 104/1992 și a constat în renunțarea la denumirea de muncă corecțională, aceasta fiind înlocuită cu denumirea de „executare a pedepsei la locul de muncă”, și în modificările condițiilor de aplicare și executare a acestei măsuri.

²¹ Adoptat prin Legea nr. 286/2009 publicată în M.Of., Partea I, nr. 510 din 24 iulie 2009

²² C. Bulai, B.N. Bulai, Manual de drept penal, Partea generală, op.cit, p. 573; C. Mitrache, C. Mitrache, Drept penal roman, Partea generală, op.cit., p. 410; A.Ungureanu, Drept penal român. Partea generală, op.cit., p. 340; J. Grigoraș, Natura juridică și caracterele specifice ale muncii corecționale, în R.R.D. nr. 6/1973, p. 21-22; E. Lazăr, Executarea pedepsei prin obligarea la muncă corecțională în cadrul răspunderii penale, în Buletinul Intern nr. 3/1974, p. 13-14

²³ Publicată în Buletinul Oficial nr. 49 din 06 aprilie 1973

Modificări ale condițiilor de aplicare a executării pedepsei la locul de muncă au fost aduse și prin Legea nr. 140/1996 și Legea nr. 456/2001 de aprobare a O.U.G. nr. 207/2000.

Cu toate aceste modificări, numărul persoanelor condamnate la pedeapsa închisorii cu executare la locul de muncă a scăzut continuu după 1990, dovedindu-se și astfel caracterul inadecvat al acestei măsuri în regimul economiei de piață în care agenților economici nu le poate fi impus să primească ori să mențină pe post o persoană condamnată pentru care se nasc obligații de supraveghere și fiscale, referitoare la prelevarea și vărsarea la bugetul statului a unei note de retribuție.

Eficiență într-un sistem politic bazat pe o economie centralizată, instituția executării pedepsei la locul de muncă se dovedește inadecvată unei economii de piață liberă, bazată pe proprietatea privată și caracterizată printr-un șomaj cronic, fiind tot mai greu unei categorii de persoane să obțină acordul unității economice pentru a executa pedeapsa la locul de muncă, astfel că, în *noul Cod penal* această instituție nu mai este prevăzută.

În ultima secțiune a subcapitolului I este analizată **amenda penală** ca sancțiune penală alternativă cu referiri la noțiunea, caracterizarea, limitele generale și speciale, criteriile de individualizare, înlocuirea pedepsei amenzii, modul de executare al acesteia și noutățile aduse acestei instituții de noul Cod penal.

În *noul Cod penal* adoptat prin Legea nr. 286/2009, instituția pedepsei amenzii a fost reformată în mod substanțial și este reglementată în Capitolul II, intitulat „Pedepse principale” din Titlul III al părții generale prin dispozițiile art. 61-64. În primul rând, aceasta beneficiază de o sferă de aplicare lărgită față de Codul penal în vigoare, prin creșterea numărului infracțiunilor și a variantelor acestora pentru care amenda poate fi aplicată ca pedeapsă unică sau ca pedeapsă alternativă la pedeapsa închisorii.

Potrivit noului Cod penal, calculul amenzii se face pe baza sistemului zilelor-amendă, care, prin mecanismul de determinare a cuantumului, asigură o mai bună individualizare a pedepsei concret aplicate atât sub aspectul proporționalității, exprimat în numărul zilelor-amendă, cât și sub cel al eficienței, prin determinarea valorii unei zile-amendă ținând seama de situația patrimonială a condamnatului.

Potrivit art. 61 alin. (2) noul C.pen. suma corespunzătoare unei zile-amendă este cuprinsă între 10 lei și 500 lei, iar numărul zilelor-amendă între 30 de zile și 400 de zile.

Odată stabilite, numărul zilelor-amendă se înmulțește cu valoarea unei zile-amendă iar rezultatul obținut reprezintă suma pe care condamnatul este obligat să o plătească statului cu titlul de amendă. Acest sistem de aplicare a pedepsei amenzii este întâlnit în codurile penale din Germania (§ 40), Spania (art.50), Franța (art.131-5), Portugalia (art.47), Elveția (art.34, în vigoare de la 1 ianuarie 2007), Suedia (cap. 25, secțiunea 1), Finlanda (cap.2 secțiunea 4).

Un alt element de noutate apare în **reglementarea înlocuirii pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii** (art. 63 noul C.pen.) ori a **executării pedepsei amenzii prin prestarea unei munci în folosul comunității** (art. 64 noul C.pen.).

În cazul neexecutării amenzii cu rea-credință, în tot sau în parte, instanța procedează la înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii prin transformarea zilelor de amendă stabilite prin hotărârea inițială de condamnare în zile de închisoare (art. 63 noul C.pen.). O dispoziție similară regăsim, spre exemplu, în art.36 alin.(1) C. pen. elvețian (forma în vigoare de la 1 ianuarie 2007) sau art.49 C. pen. portughez.

În ipoteza în care condamnatul este de bună credință însă se află în imposibilitatea de a executa în tot sau în parte pedeapsa amenzii din motive neimputabile, instanța, cu consimțământul prealabil al condamnatului, înlocuiește obligația de plată a zilele de amendă neexecutate cu obligația de a presta un număr corespunzător de zile de muncă în folosul comunității (art. 64 noul C.pen.). Reglementată în acest fel **munca în folosul comunității** apare, sub aspectul naturii juridice, ca o formă substitutivă de executare a pedepsei amenzii în cazul persoanelor de bună credință insolabile care consimt la executarea pedepsei amenzii în această modalitate. Până la executarea integrală a obligației de muncă în folosul comunității aceasta poate înceta, dacă persoana condamnată achită suma de bani corespunzătoare zilelor de amendă rămase neexecutate, ori poate fi transformată în privare de libertate prin înlocuirea zilelor de amendă neexecutate în zile de închisoare, dacă persoana condamnată fie nu execută munca în folosul comunității în condițiile stabilite de instanță fie săvârșește o nouă infracțiune. Dispoziții similare conțin art. 36 alin.(3) lit. c) C. pen. elvețian, art. 53 C. pen. spaniol, art. 48 C. pen. portughez.

În cadrul subcapitolului II sunt analizate **alternativele detenției ce pot fi aplicate cu ocazia executării unei pedepse privative de libertate** cum ar fi: liberarea condiționată, grațierea, amnistia postcondamnatorie. Toate aceste instituții au fost însoțite de aprecieri privind aspectele de practică judiciară, de propuneri de lege ferenda și de o prezentare a modificărilor aduse de noul Cod penal.

Tot în cadrul acestui subcapitol în secțiunea IV au fost examinate cele două noi **alternative ale detenției prevăzute în noul Cod penal** și anume: renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei.

Renunțarea la aplicarea pedepsei este o măsură de individualizare a aplicării pedepsei, ce este prevăzută între art. 80-82, în cadrul Secțiunii a 3-a a noului Cod penal.

Renunțarea la aplicarea pedepsei este o alternativă pusă la dispoziția instanței de judecată pentru a nu aplica pedepse privative de libertate unor persoane care au săvârșit anumite infracțiuni, având în vedere faptul că pentru îndreptarea persoanelor respective, ținând seama de infracțiunea săvârșită, de persoana infractorului și de conduita avută de acesta anterior și ulterior comiterii faptei, este suficientă aplicarea unui avertisment,

având în vedere că aplicarea sau executarea unei pedepse ar risca să producă mai mult rău decât să ajute la recuperarea persoanelor în cauză.

Când dispune renunțarea la aplicarea pedepsei, instanța aplică infractorului un avertisment. *Avertimentul*, potrivit art. 81 alin. (2) noul C.pen., constă în prezentarea motivelor de fapt care au determinat renunțarea la aplicarea pedepsei și atenționarea infractorului asupra conduitei sale viitoare și a consecințelor la care se expune dacă va mai comite infracțiuni. În caz de concurs de infracțiuni se aplică un singur avertisment.

Renunțarea la aplicarea pedepsei nu produce efecte asupra executării măsurilor de siguranță și a obligațiilor prevăzute în hotărâre.

Amânarea aplicării pedepsei este o măsură de individualizare a aplicării pedepsei ce reprezintă o noutate pentru dreptul nostru penal, fiind prevăzută în Secțiunea a 4-a, art. 83-90 noul Cod penal.

Amânarea aplicării pedepsei constă în stabilirea unei pedepse pentru o persoană găsită vinovată de săvârșirea unei infracțiuni și amânarea temporară a aplicării acesteia, atunci când pedeapsa concret stabilită este amenda sau închisoarea de cel mult 2 ani, iar instanța apreciază, ținând seama de persoana infractorului și de conduita avută de acesta anterior și ulterior comiterii infracțiunii, că în raport cu situația personală a inculpatului, aplicarea imediată a unei pedepse nu este necesară, dar se impune supravegherea conduitei sale pentru o perioadă fixă de 2 ani.

Amânarea aplicării pedepsei închisorii atrage și amânarea aplicării amenzii care însoțește pedeapsa închisorii în condițiile art. 62. noul C.pen.²⁴

Potrivit dispozițiilor art. 85 alin. (1) noul C.pen., pe durata termenului de supraveghere, persoana față de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei trebuie să respecte următoarele măsuri de supraveghere:

- ♦ să se prezinte la serviciul de probațiune, la datele fixate de acesta;
- ♦ să primească vizitele consilierului de probațiune desemnat cu supravegherea sa;
- ♦ să anunțe, în prealabil, schimbarea locuinței și orice deplasare care depășește 5 zile, precum și întoarcerea;
- ♦ să comunice schimbarea locului de muncă;
- ♦ să comunice informații și documente de natură a permite controlul mijloacelor sale de existență.

²⁴ Art. 62 din noul C.pen. prevede "(1) Dacă prin infracțiunea săvârșită s-a urmărit obținerea unui folos patrimonial, pe lângă pedeapsa închisorii, se poate aplica și pedeapsa amenzii.

(2) Limitele speciale ale zilelor amendă prevăzute în art. 61 alin. (4) lit. b) și lit. c) se determină în raport de durata pedepsei închisorii stabilite de instanță și nu pot fi reduse sau majorate ca efect al cauzelor de atenuare ori agravare a pedepsei.

(3) La stabilirea cuantumului sumei corespunzătoare unei zile-amendă se va ține seama de valoarea folosului patrimonial obținut sau urmărit.

Instanța, conform prevederilor art. 85 alin. (2) noul C.pen., poate impune persoanei față de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei să execute una sau mai multe dintre următoarele obligații:

- să urmeze un curs de pregătire școlară ori de calificare profesională;
- să presteze o muncă neremunerată în folosul comunității, pe o perioadă cuprinsă între 30 și 60 de zile, în condițiile stabilite de instanță, afară de cazul în care, din cauza stării de sănătate, persoana nu poate presta această muncă. Numărul zilnic de ore se stabilește prin legea de executare a pedepselor;
- să frecventeze unul sau mai multe programe de reintegrare socială derulate de către serviciul de probațiune sau organizate în colaborare cu instituții din comunitate;
- să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală;
- să nu comunice cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele cu care a comis infracțiunea sau cu alte persoane, stabilite de instanță, ori să nu se aproprie de acestea;
- să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanță;
- să nu conducă anumite vehicule stabilite de instanță;
- să nu dețină, să nu folosească și să nu poarte nici o categorie de arme;
- să nu părăsească teritoriul României fără acordul instanței;
- să nu ocupe sau să nu exercite funcția, profesia, meseria ori activitatea de care s-a folosit pentru săvârșirea infracțiunii.

Prin modul cum a fost reglementată, amânarea aplicării pedepsei se aseamănă destul de mult cu măsura suspendării executării pedepsei sub supraveghere și *credem că* este necesară o diferențiere între aceste două instituții.

În ultima secțiune a subcapitolului II au fost analizate **măsurile educative neprivative de libertate aplicabile minorilor prevăzute de noul Cod penal.**

Noul Cod penal prevede pentru sancționarea minorului care a săvârșit fapte penale numai măsuri educative, prin urmare fiind eradicată aplicarea pedepselor pentru minori.

Conform art. 115 alin. (1) noul C.pen., *măsurile educative neprivative de libertate sunt*²⁵: stagiul de formare civică; supravegherea; consemnarea la sfârșit de săptămână; asistarea zilnică.

Instanța, poate impune minorului pe durata executării măsurilor educative neprivative de libertate una sau mai multe dintre următoarele *obligații* prevăzute în art. 121 noul C.pen.:

²⁵ Constatăm faptul că mustrarea nu mai figurează printre măsurile educative. Conform art. 102 C.pen. în vigoare: „Măsura educativă a mustrării constă în dojenirea minorului, în arătarea pericolului social al faptei săvârșite, în sfătuirea minorului să se poarte în așa fel încât să dea dovadă de îndreptare, atrăgându-i-se totodată atenția că dacă va săvârși din nou o infracțiune, se va lua față de el o măsură mai severă sau i se va aplica o pedeapsă

- să urmeze un curs de pregătire școlară sau formare profesională;
 - să nu depășească, fără acordul serviciului de probațiune, limita teritorială stabilită de instanță;
 - să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanță;
 - să nu se apropie și să nu comunice cu victima sau cu membrii de familie ai acesteia, cu participanții la săvârșirea infracțiunii ori cu alte persoane stabilite de instanță;
- În cazul stabilirii acestei obligații, instanța individualizează, în concret, conținutul acestei obligații, ținând seama de împrejurările cauzei.
- să se prezinte la serviciul de probațiune la datele fixate de acesta;
 - să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală.

Conform dispozițiilor art. 122 noul C.pen., dacă pe parcursul supravegherii, au intervenit motive care justifică fie impunerea unor noi obligații, fie sporirea sau diminuarea condițiilor de executare a celor existente, instanța dispune modificarea obligațiilor în mod corespunzător, pentru a asigura persoanei supravegheate șanse mai mari de îndreptare. Instanța dispune încetarea executării unora dintre obligațiile pe care le-a impus, când apreciază că menținerea acestora nu mai este necesară.

Conform prevederilor art. 132 alin. (1) noul C.pen., măsurile educative neprivative de libertate se prescriu într-un termen de 2 ani de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care au fost luate.

Potrivit art. 117 noul C.pen, măsura educativă a *stagiului de formare civică* constă în obligația minorului de a participa la un program cu o durată de cel mult 4 luni, pentru a-l ajuta să înțeleagă consecințele legale și sociale la care se expune în cazul săvârșirii de infracțiuni și pentru a-l responsabiliza cu privire la comportamentul său viitor. Organizarea, asigurarea participării și supravegherea minorului, pe durata cursului de formare civică, se fac sub coordonarea serviciului de probațiune, fără a afecta programul școlar sau profesional al minorului.

Măsura educativă a supravegherii, prevăzută în art. 118 noul C.pen., constă în controlarea și îndrumarea minorului în cadrul programului său zilnic, pe o durată cuprinsă între două și șase luni, sub coordonarea serviciului de probațiune, pentru a asigura participarea la cursuri școlare sau de formare profesională și prevenirea desfășurării unor activități sau intrarea în legătură cu anumite persoane care ar putea afecta procesul de îndreptare a acestuia.²⁶

²⁶ O măsură educativă asemănătoare cu supravegherea, există în codul penal în vigoare, este **libertatea supravegheată**, prevăzută în art. 103, potrivit căruia: „(1) măsura educativă a libertății supravegheate constă în lăsarea minorului pe timp de un an, sub supraveghere deosebită. Supravegherea poate fi încredințată, după caz, părinților minorului, celui care l-a înfiat sau tutorelui. Dacă aceștia nu pot asigura supravegherea în condiții satisfăcătoare, instanța dispune încredințarea supravegherii minorului, pe același interval de timp, unei persoane de încredere, de preferință unei rude mai apropiate, la cererea acesteia, ori unei instituții legal însărcinate cu supravegherea minorilor.

Măsura educativă a *consemnării la sfârșit de săptămână*, prevăzută de art. 119 noul C.pen., constă în obligația minorului de a nu părăsi locuința în zilele de sâmbătă și duminică, pe o durată cuprinsă între 4 și 12 săptămâni, afară de cazul în care, în această perioadă, are obligația de a participa la anumite programe ori de a desfășura anumite activități impuse de instanță.

Măsura educativă a *asistării zilnice* este prevăzută în art. 120 noul C.pen. și constă în obligația minorului de a respecta un program stabilit de serviciul de probațiune, care conține orarul și condițiile de desfășurare a activităților, precum și interdicțiile impuse minorului.

Capitolul III intitulat „**Intituția probațiunii**” este rezervat cercetării acestei instituții, întrucât noțiunea de probațiune este relativ nouă în România, dar și pentru că aceasta constituie principalul mijloc de executare al sancțiunilor penale neprivative de libertate. În cadrul acestui capitol am prezentat noțiunea și necesitatea probațiunii, procesul de reglementare a probațiunii în sistemul de drept român, argumentele pentru aplicarea probațiunii în România, cadrul juridic actual, aspectele practice referitoare la atribuțiile, organizarea și funcționarea Serviciilor de probațiune, critica sistemului de probațiune românesc, dificultățile în aplicarea alternativelor detențiunii, posibilitatea combinării sancțiunilor și acceptabilitatea alternativelor detențiunii.

Probațiunea este, în prezent, una dintre formele de sancționare, a infractorilor, în regim non-custodial (fără privare de libertate) ce constă în hotărârea instanței de punere sub supravegherea unui agent de probațiune a celui condamnat pe o anumită perioadă de timp stabilită de instanța de judecată. Această perioadă de timp este considerată o perioadă de probă în care cel condamnat trebuie să dovedească, prin comportamentul său, că se poate îndrepta și fără executarea unei sancțiuni mai aspre sau a uneia în regim custodial (închisoarea). Dacă în această perioadă condamnatul nu se supune obligațiilor ce decurg din hotărârea de probațiune, instanța poate, să treacă la aplicarea unor măsuri de sancționare neprivative de libertate (noncustodiale) mai aspre sau chiar să aplice o pedeapsă ce se va executa în regim de deținere (custodial).

Probațiunea, așa cum este ea concepută astăzi, este o sancțiune și în același timp un mijloc de ajutor și consiliere a infractorilor condamnați la o astfel de măsură.

Demersurile în vederea punerii bazelor sistemului de probațiune au fost făcute în anii '90, ca parte a procesului de modernizare a sistemului penal²⁷ și din perspectiva armonizării legislației noastre cu cea a statelor membre ale Uniunii Europene. Reglementarea activității unor servicii de probațiune, similare cu cele din țările cu tradiție în acest domeniu, nu a fost posibilă imediat, deoarece nu exista încă baza legală de individualizare a executării pedepselor care să permită desfășurarea unor activități de supraveghere, sprijin, ajutor și îndrumare, specific probațiunii.

²⁷ *Emilian Stănișor, Delincvența juvenilă, op.cit., p.118 și urm.*

Un prim pas, în acest sens, s-a făcut în anul 1992 când prin Legea nr. 104/1992²⁸ (deja amintită) a fost introdusă în Codul nostru penal o nouă măsură de individualizare judecătorească a executării pedepsei și anume suspendarea executării pedepsei sub supraveghere.

După ce acești primi pași au fost făcuți, procesul de reglementare a probațiunii a continuat prin demararea în anul 1996 a unui proiect-pilot de probațiune în cadrul Penitenciarului Arad.

Procesul de implementare a probațiunii în România a început să se dezvolte, experimente de același fel începând și la alte penitenciare din țară.

La începutul anului 2000, în România existau 11 centre experimentale de probațiune (Arad, Găești, Cluj, Dej, Gherla, Iași, Pitești, Târgoviște, Focșani, Timișoara și București).

Toate aceste demersuri cu caracter experimental au avut ca finalitate, reglementarea propriu-zisă a probațiunii în România. După ce Parlamentul României a respins Proiectul de lege privind probațiunea, Guvernul României a adoptat Ordonanța Guvernului nr. 92 din 29 august 2000²⁹ privind organizarea și funcționarea serviciilor de reintegrare socială a infractorilor și de supraveghere a executării sancțiunilor neprivative de libertate. Ordonanța Guvernului nr. 92/2000 a fost aprobată cu modificările și completări prin Legea nr. 129 din 18 martie 2002³⁰. În prezent, titulatura acestor servicii a fost schimbată cu cea de Serviciu de probațiune. Serviciul de reintegrare socială și supraveghere a fost denumit apoi Serviciu de protecție a victimelor și reintegrare socială a infractorilor pentru ca în prezent, conform Legii nr. 123/2003 privind statutul personalului din serviciile de probațiune (publicată în M.Of. nr. 407 din 10 mai 2006), denumirea a fost schimbată în Serviciu de probațiune.

Serviciile de probațiune sunt organisme specializate, fără personalitate juridică care își desfășoară activitatea sub conducerea, coordonarea și controlul Direcției de probațiune din cadrul Ministerului Justiției, denumită direcție de specialitate. Serviciile de probațiune se organizează și funcționează pe lângă fiecare tribunal. Serviciile de probațiune colaborează cu alte instituții și organizații guvernamentale și neguvernamentale, în vederea reducerii fenomenului infracțional și creșterii gradului de siguranță socială.

Serviciile de probațiune sunt subordonate administrativ președinților de tribunale și Ministerului Justiției, dar pe linie profesională Direcției de probațiune din Ministerul Justiției. Aceasta înseamnă că Direcția stabilește strategiile și politicile de dezvoltare, standardele de practică, metodologiile precum și modalitățile de evaluare a angajaților. În consecință, chiar dacă serviciile sunt create pe lângă tribunale, în schema de funcționare,

²⁸ Publicată în M.Of. nr. 244 din 01 octombrie 1992.

²⁹ Publicată în M.Of., Partea I, nr. 423 din 01 septembrie 2000

³⁰ Publicată în M. Of., Partea I, nr. 190 din 20 martie 2002

aceasta se mențin independente în practica lor curentă.³¹ De asemenea Direcția de probațiune asigură conducerea, coordonarea și controlul activității celor 41 de servicii de probațiune care funcționează pe lângă tribunalele din întreaga țară.

În cursul anului 2009, în cadrul Direcției de Probațiune și-au desfășurat activitatea 16 persoane [6 inspectori de probațiune, 5 consilieri juridici, 2 funcționari publici psihologi, directorul direcției și două persoane (personal contractual) în vederea realizării activităților de secretariat].

Serviciile de probațiune au funcționat în cursul anului 2009 cu 298 consilieri de probațiune, 129 dintre aceștia fiind angajați în anul 2007, 25 în anul 2009, în anul 2008 nu s-au făcut angajări.

Din prevederile O.G. nr. 92/2000 rezultă că atribuțiile Serviciului de probațiune privesc următoarele *categorii de persoane*:

- condamnații cu suspendarea executării sub supraveghere cărora li s-a impus respectarea măsurilor și a unora dintre obligațiile de supraveghere conform art. 86³ alin. (1) și (3) C.pen.;

- minorii față de care s-a luat măsura educativă a libertății supravegheate și cărora le-a fost impusă respectarea obligațiilor prevăzute de art. 103 alin. (3) C.pen.;

- inculpații pentru care instanța a solicitat referate de evaluare;

- condamnații ce execută pedepse privative de libertate.

Înființarea acestui serviciu reprezintă un pas foarte important pentru sistemul juridic românesc. Existența unor persoane specializate (consilierul de probațiune) care să se ocupe de supravegherea condamnaților la sancțiuni ce nu implică privarea de libertate, precum și posibilitatea acordării de către acestea de ajutor sub forma asistenței și consilierii, este de natură a crește încrederea instanțelor în utilizarea cât mai mult a sancțiunilor alternative. Unul din scopurile probațiunii constând în evitarea condamnărilor privative de libertate pentru categoriile de infractori puțin periculoși, poate fi îndeplinit mai ușor cu ajutorul unor persoane care vor urmări comportamentul acestora și îi vor ajuta să se resocializeze în libertate.

Capitolul IV intitulat „**Alternativele detențiunii în dreptul penal comparat**” conține două secțiuni și este consacrat elementelor de drept penal comparat.

Prima secțiune, „**Sancțiunile penale alternative la detenție și măsurile comunitare din perspectiva prevederilor internaționale**” este consacrată prezentării documentelor internaționale în domeniu, cum ar fi Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice, Regulile de la Beijing – Rezoluția 40/33 din 1985, Regulile de la Tokyo – Regulile minimale ale Națiunilor Unite pentru elaborarea măsurilor neprivative de libertate, Ghidul de la Riyadh

³¹ *Dumescu Ioan. În Kalmthout Anton M. Van. Reintegrarea socială și supravegherea infractorilor în opt țări europene. Craiova, Sitech, 2004, p. 284*

– Rezoluția 45/112 din 1990, Recomandarea nr. R (92) 16 a Comitetului de miniștri către statele membre referitoare la Regulile Europene cu privire la sancțiunile și măsurile comunitare, Recomandarea Consiliului Europei R (97) 12 privind personalul ce asigură executarea măsurilor și sancțiunilor, Recomandarea Rec (2000) 22 privind îmbunătățirea implementării Regulilor Europene cu privire la Sancțiunile și Măsurile Comunitare.

În a doua secțiune au fost analizate atât **alternativele detențiunii penitenciare** cât și serviciile de probațiune **în legislația altor țări**, fiindcă pentru o aplicare și executare eficientă a măsurilor neprivative de libertate este necesară cunoașterea atât a reglementărilor internaționale referitoare la executarea pedepselor în regim neprivativ de libertate cât și a sancțiunilor penale neprivative de libertate prevăzute în alte sisteme judiciare și în legislația altor țări. Analiza expusă în această secțiune a fost inspirată atât din surse doctrinare românești și străine dar și din surse web.

Astfel, modalitatea de executare a pedepselor în regim neprivativ de libertate a fost analizată în cazul unui număr de 14 țări și anume: Statele Unite ale Americii, Anglia și Țara Galilor, Franța, Olanda, Danemarca, Republica Cehă, Italia, Spania, Portugalia, Finlanda, Irlanda, Norvegia, Luxemburg, Estonia.

Au fost prezentate aspecte referitoare la sistemele de probațiune, la aplicarea amenzii, monitorizării electronice, suspendării executării pedepsei, muncii în folosul comunității, amânării pronunțării pedepsei, semilibertății – modalitate de executare a pedepsei închisorii în Franța, semidetențiunii – alternativă a detențiunii penitenciare în Italia și Portugalia, arestului la sfârșit de săptămână existent în Spania, Portugalia, Belgia.

În cadrul **Capitolul V** sunt prezentate **concluziile și propunerile de lege ferenda** ce vin să completeze imaginea de ansamblu a problematicii abordate.

Sancțiunile penale alternative la pedeapsa privativă de libertate reprezintă un remediu pentru eliminarea consecințelor negative ale detenției și o consecință a evoluției și umanizării pedepselor.

În urma cercetării efectuate rezultă că sancțiunile penale alternative la pedeapsa închisorii sunt substituenți legali, luați de instanță cu ocazia aplicării pedepsei, având ca scop menținerea acestuia în comunitate, prin limitarea unor drepturi și libertăți în paralel cu exercitarea unui control din partea unor servicii specializate.

Serviciile de probațiune au un rol important în executarea sancțiunilor penale alternative și își desfășoară activitatea în toate fazele procesului penal. În majoritatea țărilor personalul din serviciul de probațiune are o înaltă calificare, fiind alcătuit din absolvenți ai facultăților de psihologie, sociologie, drept sau asistență socială, de masterate în domeniile enunțate anterior, și supuși, ulterior, unor forme de pregătire specifică.

Serviciilor de probațiune din România, în ceea ce privește organizarea, funcționarea și atribuțiile se remarcă faptul că acestea sunt raliat, din punct de vedere legislativ la normele europene în domeniu, urmând a fi alocate și fondurile necesare susținerii materiale a activității serviciilor de probațiune.

În dreptul penal român sancțiunile penale alternative existente sunt limitate la amendă, suspendarea condiționată a executării pedepsei și suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, iar în noul cod penal au fost introduse ca sancțiuni penale alternative amenda al cărei quantum se stabilește prin sistemul zilelor-amendă, executarea pedepsei amenzii prin prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității, suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, iar pentru minori au fost introduse noi măsuri neprivative de libertate: stagiul de formare civică, supravegherea, consemnarea la sfârșit de săptămână, asistarea zilnică.

Apreciem că, analiza și generalizarea materialului expus în prezenta lucrare permit formularea următoarelor *propuneri*:

1. Considerăm că, se impune diversificarea sancțiunilor penale alternative la pedeapsa închisorii existente și introducerea ca pedepse autonome, dar cu o reglementare distinctă într-o secțiune din cadrul capitolului referitor la pedepse, a probațiunii, muncii în folosul comunității, detențiunii la sfârșit de săptămână, a semidetenției, a arestului la domiciliu și a monitorizării electronice.

2. Potrivit dispozițiilor art. 71 alin.(5) C.pen în vigoare, pedepsele accesorii se suspendă pe durata suspendării sub supraveghere a executării pedepsei închisorii. În *noul Cod penal* în cadrul dispozițiilor art. 65 referitoare la conținutul și modul de executare a pedepsei accesorii s-a renunțat la această reglementarea.

Având în vedere că de-alungul timpului în practica judiciară s-au ivit probleme ce au fost rezolvate doar prin modificarea adusă Codului penal în vigoare de Legea 278/2006, apreciem că, nu este oportună o astfel de modificare în cadrul noului Cod penal, întrucât, în această situație, se pot ivi aceleași probleme întâmpinate în practica judiciară de până acum.

3. Termenul de încercare al suspendării executării pedepsei sub supraveghere, potrivit art. 86² C.pen., se compune din quantumul pedepsei închisorii aplicate, la care se adaugă un interval de timp, stabilit de instanță între 2 și 5 ani.

Termenul de încercare, teoretic, cel mai lung ar fi de 9 ani în cazul în care instanța ar adăuga la pedeapsa de 4 ani aplicată de instanță, intervalul de 5 ani; iar termenul de încercare cel mai scurt, tot teoretic, ar fi de 2 ani și 15 zile, situație la care s-ar ajunge când pedeapsa aplicată ar fi de 15 zile la care se adaugă 2 ani ce reprezintă minimumul din intervalul de timp ce poate fi stabilit de instanță.

Este evident că ne aflăm în fața unei necorelări a acestei reglementări cu pericolozitatea mult mai mare a unui concurs de infracțiuni față de o singură infracțiune. De aceea ar fi fost firesc *să se reglementeze termenul de încercare în mod diferențiat pentru cele două situații*, în sensul de a fi mai mare pentru concurs sau cel puțin egal cu cel pentru o singură infracțiune, dar în nici un caz mai mic. *Observația* este valabilă și pentru termenul de încercare prevăzut la suspendarea condiționată, unde există aceeași inadvertență.

4. Potrivit art. 96 alin. (2) **noul C.pen.**, dacă până la expirarea termenului de supraveghere persoana supravegheată nu îndeplinește integral obligațiile civile stabilite prin hotărâre, instanța revocă suspendarea și dispune executarea pedepsei, afară de cazul în care persoana dovedește că nu a avut nici o posibilitate să le îndeplinească.

Analizând dispozițiile **art. 96 alin. (2) noul C.pen.** și dispozițiile **art. 93 alin. (5) noul C.pen.** constatăm că **se impune corelarea acestora** întrucât dispozițiile art. 93 alin. (5) prevăd ca obligațiilor civile stabilite prin hotărârea de condamnare să fie îndeplinite *cel mai târziu cu 3 luni înainte* de expirarea termenului de supraveghere.

5. Potrivit art. 110¹ alin. (2) C.pen. : „Dispozițiile art. 81 alin. (3) și (4), art. 82 alin. (3), art. 83, 84 și 86 se aplică în mod corespunzător”. Menționăm faptul că **alineatele (3) și (4) ale art. 81 au fost abrogate** prin pct. 31 al Legii nr. 278/2006³², însă în art. 110¹ C.pen. încă se face trimitere la ele, aici fiind vorba de *o necorelare cu modificările intervenite prin această lege*.

6. Considerăm că, legiuitorul nu a dat dovadă de consecvență, nestabilind în cazul minorilor un termen de încercare al suspendării executării pedepsei sub supraveghere, distinct de cel aplicabil majorilor, așa cum a procedat și în cazul suspendării condiționate a executării pedepsei. În practica judiciară s-a statuat în sensul că termenul de încercare în cazul suspendării sub supraveghere a pedepsei închisorii aplicate minorilor este cel prevăzut de art. 110, respectiv un interval de timp stabilit de instanță între 6 luni și 2 ani³³. Avem rezerve asupra posibilității de a combina cele două texte, suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei fiind totuși diferită de suspendarea condiționată. Mai rațională ni se pare reducerea la jumătate, conform art. 109, a intervalului de timp între 2 și 5 ani prevăzut de art. 86², astfel că termenul de încercare în cazul suspendării sub supraveghere a pedepsei închisorii aplicate minorilor s-ar compune din pedeapsa aplicată, la care se adaugă un interval de timp între 1 an și 2 ani și 6 luni.

7. De lege ferenda, considerăm că, odată cu aplicarea măsurii grațierii sau amnistiei postcondamnatorii, judecătorul desemnat potrivit art. 459 C.proc.pen., ar trebui să aibă posibilitatea de a impune condamnatului, respectarea unor măsuri de supraveghere sau obligații, cum ar fi: să se prezinte la datele fixate la serviciul de probațiune, să comunice informații de natură a permite controlul mijloacelor lui de existență, să desfășoare o activitate sau să urmeze un curs de învățământ ori de calificare; să nu intre în legătură cu anumite persoane, să nu conducă nici un vehicul sau anumite vehicule, să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire, în special în scopul dezintoxicării, să efectueze acțiuni de voluntariat în diverse instituții sau fundații. Însă aceste măsuri de supraveghere sau obligații ar trebui să aibă un caracter mai puțin restrictiv decât cele prevăzute în cazul aplicării suspendării condiționate sau sub

³² Publicată în M.Of. nr. 601 din 12.07.2006

³³ I.C.C. J., Secția penală, decizia nr. 2522/2005, www.scj.ro; I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 859/2004, în B.J. Baza de date.

supraveghere, dar suficient de restrictive încât condamnatul să conștientizeze gravitatea faptelor comise.

8. *Considerăm că*, felul în care au fost reglementate instituțiile „**renunțării la pedeapsă**” și „**amânarea executării pedepsei**”, în noul Cod penal, va crea probleme în practică, inclusiv prin practică neunitară, întrucât:

- circumstanțele personale ale infractorului sunt similare;
- situațiile în care cele 2 instituții nu pot fi folosite sunt, de asemenea, similare;
- în cazul renunțării la pedeapsă se pare că instanța nu mai calculează în concret posibila pedeapsă, în timp ce, în cazul amânării pedepsei se întâmplă acest lucru;
- amânarea aplicării pedepsei poate interveni atunci când pedeapsa este inclusiv amenda, drept urmare se naște întrebarea când anume este posibil să intervină renunțarea la pedeapsă.

Apreciem că, ar fi oportună o **diferențiere mai clară, inclusiv prin cuantumul pedepsei, a celor două instituții.**

De asemenea, în ceea ce privește amânarea aplicării pedepsei, **subliniem că, art. 83 alin. (1) lit.c) noul C.pen. intră în contradicție cu art. 85 alin. (2), lit. b) noul C.pen.**, acesta din urmă având următorul conținut: „Instanța poate impune persoanei față de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei, să exercite una sau mai multe din următoarele obligații: ... b) să presteze o muncă neremunerată în folosul comunității ...”. Ori din dispozițiile art. 83 alin. (1) lit. c) rezultă că o condiție pentru a interveni instituția amânării pedepsei este aceea de manifestare a acordului de către infractor în ceea ce privește prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității.

9. Potrivit art. 116 noul C.pen., în vederea evaluării minorului, potrivit criteriilor prevăzute în art. 74, instanța va solicita serviciului de probațiune întocmirea unui referat care va cuprinde și propuneri motivate referitoare la natura și durata programelor de reintegrare socială pe care minorul ar trebui să le urmeze, precum și la alte obligații ce pot fi impuse acestuia de către instanță [alin. (1)]. Referatul de evaluare privind respectarea condițiilor de executare a măsurii educative sau a obligațiilor impuse se întocmește în toate cazurile în care instanța dispune asupra măsurilor educative ori asupra modificării sau încetării executării obligațiilor impuse, precum și la terminarea executării măsurii educative [alin. (2)].

Considerăm că, textul alin. (1) (art. 116) nu face referire la ce anume ar trebui să conțină un referat de evaluare și nici nu face trimitere la o lege specială privitoare la organizarea serviciilor de probațiune. Sintagma „referat care va cuprinde și propuneri...” este ambiguă. Textul alin. (2) nu este foarte clar redactat, nu reiese foarte clar câte referate de evaluare, având conținut diferit, trebuie să facă serviciile de probațiune: unul pentru determinarea măsurii educative, care se bazează pe circumstanțele personale ale minorului, un altul privind respectarea condițiilor de executare, etc.

10. **Considerăm că**, serviciile de probațiune, existente numai la nivelul tribunalelor, nu vor face față noilor măsuri educative prevăzute de noul Cod penal, decât dacă Ministerul Justiției face un efort financiar enorm. În actuala formă de organizare și finanțare a Ministerului Justiției aceste lucruri nu sunt posibile. Răspunderea pe care o au consilierii de probațiune este foarte mare întrucât ajută de fapt la individualizarea măsurilor educative.

Un studiu de impact prealabil ar fi fost de folos dimensionării acestor măsuri educative.

11. În ceea ce privește activitate consilierilor de probațiune, **considerăm că**, o **rețea electronică interinstituțională** bine pusă la punct ar reprezenta un real câștig în activitatea acestuia.

12. Având în vedere că instituția măsurilor și sancțiunilor penale neprivative de libertate nu este suficient cunoscută, apreciem că în domeniul alternativelor pedepsei privative de libertate se impune luarea unor măsuri de aducere la cunoștința publicului larg prin diferite mijloace (mass-media, internet) asupra existenței și implicațiilor alternativelor detenției penitenciare. Astfel, o măsură oportună ar fi inițierea unei pagini web pentru Direcția de probațiune și pentru fiecare serviciu de probațiune din țară, astfel încât populația să aibă acces facil la informații în ceea ce privește activitatea serviciilor de probațiune, cât și informații cu privire la alternativele pedepsei privative de libertate.

Bibliografia utilizată pentru atingerea scopului acestei cercetări cuprinde o gamă largă de tratate, cursuri, monografii ale unor autori români și străini în egală măsură, articole de specialitate, practică judiciară și informații analizate cu ajutorul surselor web.

Consider că și anexele tezei își aduc o contribuție la definitivarea cercetării de față câtă vreme acestea prezintă modele de referate de evaluare ce se întocmesc de către serviciile de probațiune și grafice statistice privind gradul de aplicarea a alternativelor detențiunii în România.